

MUZEJI BEZ ZIDOVA

Abstrakt: Rad naglašava vrijednost i značaj kulturne baštine, kako one koja se čuva u muzejima tako i one vaninstitucionalne, koja je ugroženija i samim tim zahtijeva veću pažnju i zaštitu.

Ukazuje na mogućnosti i načine brige kao i na uticaje jedne i druge na kulturni identitet sredine koju određuju.

Nadalje, autor naglašava vrijednost i uplive informacijskih dostignuća na muzejski rad, koji sve manje može biti tradicionalan, te piše o dilemama sa kojima se susreću muzejski djelatnici suočeni sa nadolazećim novinama, te predlaže kakvo bi ponašanje kustosa zaposlenih u muzejima trebalo biti u ovim situacijama.

Gljučne riječi: kulturna baština, materijalna i duhovna kultura, identitet, zaštita, informacijska tehnologija, fotografija

Pod pojam kulturne baštine svrstavamo cjelokupno duhovno stvaralaštvo, sve materijalne i duhovne vrednote, koje žive u našoj realnosti kao sastavni dio okoline koja nas okružuje. Kulturna baština je važna zbog toga što se na njoj temelji identitet koji poistovjećuje čovjeka sa sredinom kojoj pripada. To je pojam suprotan pojmu globalizacije koji spušta nacionalni osjećaj na niži nivo i predstavlja ozbiljnu prijetnju, naročito malim sredinama i malobrojnim narodima. Zaštititi sve te vrijednosti treba biti briga struke ali i široke akcije cijelog društva u smislu odgajanja i propagiranja da je baština opće dobre, koje nas oplemenjuje, obogaćuje i određuje. Razvijati svijest o njenoj zaštiti, ne restriktivnim, zakonskim normama, nego ljubavlju prema njoj, te želji i potrebi svakog pojedinca da je štiti, trebao bi biti imperativ. Pojam spomenika kulture i potrebe njegove zaštite potrebno je ugraditi u nastavne planove i programe već od osnovnih škola sa željom da se stvori navika posjećivanja i brige za njega. Produblivanjem znanja prema prošlosti izbjegavat će se greške u sadašnjosti i negativne posljedice za bu-

dućnost. Interes društva za kulturna dobra je presudan, naročito za njihovu zaštitu – jer neproglašavanjem kulturnog dobra ono ne gubi svoju vrijednost, ali gubi potencijalnu zaštitu koja bi mu omogućila adekvatan tretman i duže trajanje. Na žalost, materijalne mogućnosti su i ovde limitirajući faktor – jer, bez obzira na potrebu zaštite kulturnog dobra, do nje neće doći bez prethodno obezbjeđenih sredstava. “Kao što se bez prirodnih uvjeta ne može zamisliti čovjekov život, a njihovo degradiranje ugrožava zdravlje i život ljudi, tako povijesna i kulturna čovjekova baština igra identičnu ulogu u stvaranju tradicije njegova postojanja na određenom tlu i u njegovoj borbi za humaniziranje prostora u kojemu živi.”¹

Kulturna dobra su bitna za ekonomiju društva ali je opasno ako ekonomski faktor ugrožava kulturni. U društvu treba stvarati raspoloženje u kojem će briga za baštinu biti zadatak cijelog društva. Kao i u svim drugim djelatnostima osnova je kvalitetna, pravovaljana i na vrijeme dobijena informacija. Ako struka ne obezbijedi dotok takvih informacija, prilagođenih nivou kome su upućene, onda ćemo imati, na terenu, nepotpune informacije koje će dovesti do pogrešnog zaključka. Treba obezbijediti jedinstven sustav informiranja sa standardiziranim protokom informacija i formirati tijela koja bi potrebe ove djelatnosti prosljeđivala do pojedinaca koji odlučuju o određenom spomeniku. Naravno da ovaj dio posla moraju obavljati ljudi kvalificirani za to jer “spomenik kulture postaje izvorom onih obavijesti koje smo kadri pročitati na njegovoj fizičkoj strukturi. Sposobnost čitanja takve vrste obavijesti zahtijeva poznavanje jednog drugog jezika: jezika oblika, materijala i struktura, koji nije jezika pisma, pergamente, isprave ili bilo kojeg pisanog dokumenta.”² U suprotnom tek kad dođe do problema, u javnost procure informacije u čiju objektivnost možemo sumnjati jer ih interpretiraju ljudi koji su van ove struke.

Uloga muzeja jeste odbrana identiteta, tj. njegovog kontinuiteta, a to se postiže pravilnim procesom prikupljanja, istraživanja, brige, te prezentiranja sačuvanog iskustva koje bi trebalo biti izvor mudrosti i pomoći u uravnoteženom i humanom razvoju društva. Svrha muzeja nije da prikazuje oformljene zbirke (što veći broj i danas radi i to bez povratne informacije o kvalitetu urađenog), nego da pomoću njih oslikava identitet. Zato muzeji, i kada su bez zidova, mogu biti dom, stanište, i na najbolji način zaštita specifičnosti jedne sredine.

¹ Ivo Maroević, *Sadašnjost baštine*, Društvo povjesničara umjetnosti SR Hrvatske, Zagreb, 1986.

² Isto.

Cjelokupno kulturno nasljeđe je sastavni dio čovjekove okoline i realnosti i određuje je, u manjoj ili većoj mjeri. Zbog toga ono trpi sve utjecaje te okoline, sve njene mijene, izuzev ako govorimo o pokretnom nasljeđu koje je svoje mjesto našlo u muzejima, galerijama, arhivima i knjižnicama – oni se, naime, susreću sa drugim problemima prilagodbe, istrgnuti iz stvarnog svijeta i okruženja kojem pripadaju. Za njih pretpostavljamo da su vrijedni pažnje čim se nalaze u nabrojenim institucijama, a za ostale prvo treba utvrditi da li su dio vrijednog kulturnog nasljeđa i to sistemom istraživanja, valorizacije, evidencije i registracije iz kojeg proizilazi fizička zaštita tj. određivanje njenog načina, i na kraju – prezentacija. Istovremeno sa razvojem ideje o potrebi zaštite spomenika kulture dolazi i do upotrebe takvih spomenika. Da bi spomenik bio muzejski upotrebljiv potrebna je namjena da, posredno ili neposredno, pokaže svoje spomeničke vrijednosti. On se može gledati kao muzejska izložba sa popratnim elementima kao što su edukativna i informativna pomagala koja pomažu sklopiti cjelovitu sliku o njemu. Proces teče od vizualne i romantične vrijednosti, preko spoznaja o stilskoj i povijesnoj vrijednosti do muzejske upotrebe. Spomenici kulture imaju šansu da budu sačuvani samo zahvaljujući ovom, muzejskom tretmanu, jer sve drugo vodi do njihove degradacije i, konačno, do nestanka. Na razvoj muzejskog upotrebljavanja spomenika utiče više faktora kao što su: veoma intenzivan industrijski razvoj, produktivniji rad, izmjenjena socijalna struktura stanovništva. Kao posljedice se javljaju: višak slobodnog vremena, produžetak životne dobi i njen kvalitet, brzina putovanja i sl. Sve ovo dovodi baštinu pod lupu turističke industrije. Ali da bi se uklopio u turističku ponudu "proizvod" mora zadovoljavati određene kriterije: mora imati kratku i jasnu, zanimljivu informaciju, lagani pristup do nje, smještaj u ugodnom ambijentu sa dovoljno velikim prostorom za druge sadržaje.

Svaki spomenik kulture koji pretendira da se prezentira sa svrhom muzejskog upotrebljavanja treba imati sljedeće osobine: znanstvenu i muzeološku obradu (moramo znati njegovu povijest ali i slojevitost njegovih struktura; čitkost spomenika koja se izražava u prostornoj organizaciji spomenika sa vidljivim i jasnim tlocrtima, lokalitetima, logičnim smjerom kretanja i sl., kao i vizualnim oznakama, naznakama dijelova koji nedostaju. Također, i upotreba svjetla je važan elemenat koji, zajedno sa zvukom, čini cjelinu koja u mnogome određuje kvalitetu prezentacije).

Kultura ne poznaje granice, te kulturi jednog naroda pripada sve ono što je karakteristika određenog teritorija, skupa sa svim utjecajima sa strane koji su se pojavljivali u povjesnom slijedu. Tako da kulturni identitet jednog naroda može biti znatno širi od granica sredine kojoj taj narod pripada. Po-

znato je da se grčka umjetnost nalazi u svim muzejima svijeta, ali je za grčku baštinu odgovorna grčka država. Dakle, tradicija jednog naroda uključuje pripadanje širim civilizacijskim krugovima koje su živjele, stvarale, razvijale se i smjenjivale na teritoriju, kroz vrijeme koje je prošlo. I muzejske zbirke su odjek interesovanja ljudi koji su ih sakupljali, njihovih mogućnosti, političkih ubjeđenja i faktora sreće koji je omogućio da se sakupljano sačuva do današnjih dana. Ne treba zaboraviti da je kultura atakovana u svim vremenima i sa raznih strana: političkih, nacionalnih, vjerskih, ekonomskih pa i klasnih.

Upravo takvu sudbinu je doživjelo kulturno nasljeđe Bosne i Hercegovine u ratovima vođenim na njenom teritoriju, naročito ovom, posljednjem, koji je sistematski uništavao kulturna dobra. Uprkos mnogobrojnim iskušenjima crta raznovrsnosti i raznolikosti zajedničkog života održala se i danas. Njene specifičnosti se očituju u svim oblicima materijalne i nematerijalne kulture: arhitekturi, nošnjama, narodnim vjerovanjima, običajima, predanjima, pjesmama. Međusobnim prožimanjem i utjecajima razvijao se i gradio vlastiti kulturni identitet.

Bosna i Hercegovina, poznata po tome što je Prvi svjetski rat iniciran pucnjem u Sarajevu 1914. godine, po Zimskim olimpijskim igrama 1984. godine i po posljednjem ratu 1992-1995. godine koji je pokrenuo strahovitu devastaciju materijalnog nasljeđa, ali i velike promjene u nematerijalnoj kulturi (usljed migracionih pomjeranja, promjene sistema vrijednosti, kulturi ponašanja, oblačenja, običaja unutar porodice, uže i šire zajednice), doživjela je velike promjene.

Nažalost, Dejtonski sporazum, koji je zaustavio rat, a koji je ujedno i ustavni okvir za ustrojstvo BiH, kulturu je stavio na lokalni nivo – tako da pojedine sredine imaju različite sisteme zaštite, iscjepkane, koji ne mogu davati adekvatne rezultate. Nema okvirne institucije na nivou Države zadužene za provođenje generalne kulturne politike, te za poštivanje i ustrojstvo međunarodnih normi u ovoj oblasti. Nemali broj državnih institucija, među kojima je i Zemaljski muzej, institucija od ugleda na području Balkana, nema formalnog osnivača, a to znači ni statusa, a ni finansijera. Zbog toga je nedavno bila primorana zatvoriti svoja vrata za posjetioce. Ali, ni ovaj potez nije uveliko popravio situaciju u kojoj se već godinama, a zbog nebrige odgovornih, nalazi ovaj muzej. Kao suprotan primjer ističem potez Gradske vlasti u Kjotu, u Japanu, i njihovu brigu za kulturno nasljeđe koje posjeduju.

Veoma je zanimljiv način na koji su gradske vlasti u ovoj, staroj, prijestonici Japana, podsticale svoje sugrađane da nose tradicionalnu japansku

nošnju toliku jedinstvenu i prepoznatljivu. Naime, osobe koje budu odjevene u kimono imat će pravo na besplatno korištenje gradskog saobraćaja, kao i slobodan ulaz u muzeje i ostale turističke atrakcije. Eto dobrog primjera stimuliranja kulturnog identiteta, bez prisile, afirmativno.

Ili, način na koji su grčke vlasti riješile problem sa izgradnjom atinske podzemne željeznice na teritoriju prebogatom arheološkim materijalom.

Znam da je usporedba opterećena mnogim razlikama, prvenstveno ekonomskim, ali je ideja vrijedna pažnje, pa zašto ne – i kopiranja. Naravno, prilagođenog tradiciji zemlje koja ga primjenjuje.

Ali, vratimo se Bosni i Hercegovini. Posljednjih godina postaje aktivna Komisija za nacionalne spomenike na osnovu Aneksa Dejtonskog sporazuma, ali ona tretira samo najvrednije materijalne spomenike kulture. Opet, nematerijalno nasljeđe ostaje izvan zakonskih okvira.

A zaštita, očuvanje i izučavanje nematerijalne kulture jeste jedan od koraka prema dijalogu i uvjet mogućeg pomirenja i razumijevanja u zajednici. Kultura, uopće, veoma je važna za identitet i osjećaj ponosa, razvitak pripadnosti određenom miljeu.

Tako, malim koracima, opterećena mnogim problemima i ograničenjima, bosankohercegovačka muzeologija pokušava dostići razinu evropske. Na ruku joj ide suvremeni trend koji vrijednost muzeja ne vidi u njegovom blještavilu i luksuzu, nego u okrenutosti posjetitelju i njegovanju autohtone specifičnosti. Naime, muzeji nisu više hramovi u koje se ulazi sa najavom, po određenom protokolu i u kojima se boravi ograničeno vrijeme. Oni su široko otvorili svoja vrata posjetiteljima, jer su shvatili da postoje zbog njih. Prilagođavaju svoj rad svim kategorijama publike koja ih posjećuje i pokušavaju da odgovore na sve izazove modernog društva. Jedan od njih je globalizacija u kojoj muzeji trebaju biti oaze koje će sačuvati specifičnosti i vrijednosti sredine u kojoj egzistiraju, a druga (koja je usko povezana sa prvom) je trend sveopšte primjene informacijskih dostignuća. Tu, naročito, treba biti oprezan jer svaka novina ne mora značiti napredak i voditi boljitku. Postavlja se i pitanje slobodnog vremena (koje je također posljedica tehnološkog napretka, brzine putovanja ali i produžetka životne dobi i njenog kvaliteta), vremena koje treba pravilno kanalizirati, a ima ga sve više.

I dok u svom magistarskom radu prof. Žarka Vujić piše da su se računari pojavili u Hrvatskoj muzeologiji sedamdesetih godina prošlog stoljeća, Muzej Sarajeva se sa novom tehnologijom susreće tek 1996. Naime, tada prvi računari ulaze u Muzej i dugo vremena se koriste kao stroj za pisanje. Vremenom, djelatnici Muzeja pohađaju kurseve obuke, ali sve ostaje na

“površini” i ovisi o ličnom angažmanu pojedinca, njegovom talentu i trudu. Dakle, sistematsko educiranje u tom smislu ne postoji, a muzejski kadar, desetkovan nakon posljednjeg rata, ne nalazi dovoljno vremena da se uhvati u koštac sa svim izazovima moderne tehnologije.

Ovaj problem je temeljan jer “... stroj sam za sebe ne znači ništa, pa ni onaj najnovije generacije, ukoliko se ne promijeni način razmišljanja čovjeka koji bi se njime trebao koristiti.”³

I, zaista je tako. Zahvaljujući poslijeratnim donacijama kao i naporima Kantonalnog ministarstva kulture i sporta / športa, Muzej je danas dobro opskrbljen informacijskom tehnologijom, ali njihova iskorištenost još nije adekvatna, tj. potpuna. Mislim da je bosanskohercegovačkoj muzeologiji neophodan jedan Radoslav Putar koji je shvatio prednosti i nedostatke kompjuterskog stroja i to pokušao prenijeti kolegama, na prihvatljiv način. Jer, mi smo još na početku, još uvijek nisu jednoobrazno sređeni ulazni podaci, a i standardno inventarisanje eksponata, ulaskom u inventarnu knjigu je, jedno vrijeme, bilo prekinuto, dok postojeće inventarne knjige nisu pronađene i dok se, opet, nije uspostavio kontinuiran rad. Možda je to bila prilika za konačan obračun sa improvizacijom i uvođenjem suvremenog sređivanja muzejske dokumentacije i početak informatizacije. Ili je taj trenutak tek pred nama?

“Napokon, zar nije ovo trenutak, kada su svi muzeji zatvorili svoje stalne postave, idealan za novo promišljanje o ulozi i zadacima svake muzejske službe ponaosob? No, i drugi muzeji mogli bi razmisliti hoće li po sili inercije jednostavno vratiti umjetnine na svoje mjesta ili će se pripremiti za kvalitetnije pomake u komuniciranju muzejskim predmetima.”⁴

Ulaskom u novu zgradu dobili smo bolje uvjete za rad i smještaj eksponata, i sada, treba imati vremena i snage taj posao odraditi kvalitetno. Ovdje će, vjerojatno, važiti pravilo: “Dobra priprema je pola posla”. Šta nam valja uraditi? Prvo, treba shvatiti značaj dokumentiranja, jer takvi podaci koriste u lakšem pronalaženju predmeta među velikim brojem sličnih, a daje korisne informacije u slučaju njegovog nestanka ili oštećenja. Dakle, treba dokumentirati dotični predmet: kada je nastao, materijal od koga je načinjen, način njegove izrade i namjenu, ko je autor, kako se koristio, način na koji je dospio do muzeja i uslovi u kojima je boravio prije nego što je ponuđen muzeju. Slijedi kratki opis predmeta po kojem će se lako raspoznati i, na kraju, fotografija koja otklanja sve dvojbe prilikom identifikacije istog. Na-

³ Žarka Vujić, “Postanak i razvoj umjetničkih muzeja i galerija u Zagrebu”, *Muzeologija* 29/30, 1991.-1992., Zagreb 1993, Hrvatska.

⁴ Isto.

ravno da svaki predmet ulaskom u muzej dobija svoj ulazni broj i inventarni broj. Ako se radi sa računalom (a to nam je namjera), svaki predmet treba biti popraćen digitalnom fotografijom uz popunjavanje "kartice" koje će sadržavati sve prethodno nabrojane kategorije. Praksa je pokazala da je dobro ove podatke čuvati i u digitalnoj i standardnoj formi. Posebno u politički i bezbjednosno nesigurnim područjima kojima BiH, nesumnjivo pripada.

Nova tehnologija, konkretno mislim na digitalne fotografije i povezanost globalnom mrežom, pruža nevjerovatne mogućnosti. "Fotografija je već od svoga nastanka gotovo bila predodređena da se prepozna i počne upotrebljavati i čuvati u muzejima... idealno se uklapa u definiciju muzejskog predmeta da u muzejskoj stvarnosti bude dokumentom stvarnosti iz koje je izdvojena".⁵ Dakle, fotografija ima višestruku primjenu: prvo, kao muzejski predmet, zatim kao muzejska dokumentacija i, naposljetku, kao medij kojim se predstavlja svijet sadašnjosti i prošlosti, objedinjen. Fotografija predstavlja putokaz prema virtualnom muzeju i njena primjena i značaj će se, vremenom, pojačavati. Na izložbi ona predstavlja odnos cjeline i detalja, čovjeka i svijeta koji ga okružuje, i ovisi o mogućnostima i talentu onoga koji kreira izložbu, te je na na izložbama nezamjenjiva.

Od ranih šezdesetih godina, kada se u muzejima počinju primjenjivati tehnološka dostignuća, pa do danas, pomjeraju se granice njihovih ostvarenja, a to ima vidne posljedice na način "konzumiranja" kulture. Ona postaje mnogo dostupnija, bez ograničenja u smislu vremena i prostora, te dovodi do promjena vezanih za naviku korištenja kulturnih i obrazovnih sadržaja. Ne smije se zaboraviti ni mogućnost međusobnog uticaja kroz kompjutere, otkrivanje novih veza, te analiziranje digitalnih slika, njihovo kombiniranje uz pomoć ponuđenih alatki. Ali, ove prednosti imaju i svoju drugu stranu. Opravdano se postavljaju pitanja gubitka autoriteta institucije, kustosa, a pod upitnikom je i vrijednost kulturnih sadržaja, generalno, koji su smješteni u muzejima a mogu se vidjeti, ne ulazaći stvarno u njih.

Vremenom bi se mogla izgubiti navika odlaska u stvarne muzeje, a povećati neselektivno "lutanje" mrežom. Postoji strah od pomisli. "Da li kultura postaje roba na prodaju? Da li ćemo na nju gledati kao na popratni efekat, kao npr. muziku u liftovima?"⁶

Ipak, ima naznaka da ovo ne mora biti baš tako: "Koliko god bile privlačne mogućnosti novih medija, nema bojazni da će one zasjeniti ili čak

⁵ Ivo Maroević, "Fotografija kao muzejski predmet", *Informatica Museologica* 3/4, 2000, Zagreb, MDC.

⁶ Howard Beseer, "The Changing Role of Photographic Collections with the Advent of Digitization"; *The Wired Museum*, American Association of Museum, Washington D.C., 1997.

zamijeniti muzejske oblike komunikacije ostavivši muzej bez publike. Svaki medij ima svoj specifičan način posredovanja svijeta, pa tako i muzejski.⁷

Slažem se da prednost izložbenog ambijenta ne može zamijeniti nikakva tehnologija, a to je osjećaj posebnosti, i energija koju zrači originalni predmet. Gotovo da pred nekima osjećamo poštovanje a pred mnogima divljenje. Usudila bih se reći da tehnološki napredak trebamo koristiti u propagandne svrhe, da se posjetitelj "navuče" na izložbu. I kao u mnogim oblastima života, najbolji efekat se postiže nadupunjavanjem jednog sa drugim medijem. Dakle, informacijska dostignuća bi se trebala koristiti za unapređenje zaštite i istraživanja, a tek onda za komuniciranja u muzejskom radu. Suvremena muzejska dokumentacija bazirana je na izradi multimedijalne baze podataka, koja pohranjuje više različitih vrsta informacija. Velike mogućnosti pruža strukturirani tekst koji se može snimiti i sa njim komunicirati. Ovo omogućava uvid u standardne podatke koji se unose o svakom predmetu u muzeju i koji se mogu nazvati pravilom: inventarni broj predmeta, naziv, vrijeme i mjesto nastanka, opis, povijest predmeta, vrijeme kada je došao u muzej, od koga je otkupljen ili ko ga je poklonio, materijal od kojeg je napravljen i tehnika, restauratorski i konzervatorski tretman i, na kraju, ilustracija predmeta. Ona može biti različita, od crteža do digitalne fotografije koja preovladava u posljednje vrijeme i koja je uslovljena pojavom računara. Fotografiju sa klasičnog papira potrebno je prebaciti u digitalnu formu i spremiti u memoriju računara iz koje se može "izvlačiti" i koristiti u mnogim slučajevima. U muzejima se najčešće koristi fotografija muzejskog predmeta, mada u upotrebi može biti i grafika, crtež, animacija. Također, treba težiti visokom kvalitetu snimka koji će omogućiti detaljno proučavanje, zumiranje, približavanje i sl. Bilo bi dobro imati i trodimenzionalnu sliku predmeta kako bismo ga mogli vidjeti sa svih strana. Ovi podaci su nužni i dobrodošli i u slučaju gubitka ili krađe predmeta za njihovu preciznu identifikaciju. A, svrha svakog dokumentiranja je postizanje visoko precizne predodžbe o konkretnom predmetu, te svaki gubitak informacije koji nastupi prenošenjem u novi medij treba izbjegavati.

Kvalitetna fotografija ima svoje prisustvo i nezamjenjiva je i na Internetu. Budućnost muzeja je i njegovo prisustvo na Web-u. Zbog toga treba razvijati sustav digitalizacije i dokumentacije usaglašen sa standardima i propisima koji vladaju u tom polju. Na taj način će se moći iskoristiti postojeće informacije koje svaki muzej ima o svojim zbirkama i planovima. Moderna tehnologija je uplovila u muzejsku praksu i pruža nove komunika-

⁷ Goran Zlodi, "Muzejska komunikacija u novom okruženju": Web-stranica Etnografske zbirke Samoborskog muzeja, Etnološka istraživanja 7, 2001.

cijske mogućnosti i neslućene pogodnosti. Ipak, "nema bojazni da će one zasjeniti ili čak zamijeniti muzejske oblike komunikacije ostavivši muzej bez publike... Teško zamjenjiv osjećaj 'aure' samog predmeta, te bliski kontakt s trodimenzionalnim predmetima samo su neke od osobitosti muzejskog doživljaja svijeta."⁸

Moderni muzeji nastoje pružiti kompletan doživljaj posjetiocu u smislu njihovog aktivnog učestvovanja i angažiranja svih čula u muzejskom ambijentu. Nije rijedak slučaj da muzeji omogućе korisniku da sam izabere aktivnost kojom će se baviti i da proizvod svoje djelatnosti ponese kući ili npr. pojede, i to će uvijek biti prednost neposrednog muzeološkog djelovanja, neuporediva sa drugim oblicima komunikacije. Oni mijenjaju svijest utičući na emotivni život posjetitelja mnogo više nego na intelektualni. "Muzeji nisu knjige na zidu" rekla bi Eilean Hooper – Greenhill. Ako i obrazuju, onda to trebaju činiti na neposredniji i prirodniji, interesantniji način nego škole. To je ta snaga koju treba koristiti u neposrednom muzejskom radu i karta na koju treba "igrati".

Osim toga, nužno je naglasiti da je za korisnu upotrebu informacija na Net-u potrebno znati gdje će se ista pronaći, da bi se izbjeglo lutanje i gubljenje vremena. Nadalje, Internet nudi obilje podataka: "Protok kroz resurse Interneta je, da se simbolično izrazimo, kao kad se pokušavamo napiti vode iz vatrogasne cijevi".⁹

Možemo reći da Internet zbunjuje velikim brojem podataka u siromašnom i nepovezanom kontekstu, te je ovakve informacije veoma teško asimilirati i povezati sa postojećim znanjem. Dakle, on povećava činjenice ali ne i znanje. Na muzejskim djelatnicima je da smisleno uklapaju sadržaje koje "puštaju" u ovakvo okruženje i da usko surađuju sa istim ili sličnim institucijama jer "Internet je medij suradnje". Korisnici informacija Interneta ne znaju šta se sve može vidjeti u muzeju. Oni imaju uvid samo u ono što su muzejski radnici stavili tj. "dozirali" u opticaj pa je korištenje informacija na ovaj način, prije svega, odgovornost institucije. To je i način da se ohrabri i fizički dolazak u muzeje.

Budući rad kustusa mogao bi se kretati u ovom smjeru. Njihov zadatak je da adekvatno pripreme i informacije za novo okruženje u kojem nema neposrednog kontakta sa posjetiteljem i to na način da budu efikasne, nedvosmislene i maksimalno iskoristive. Istovremeno trebaju zaintrigira-

⁸ Isto.

⁹ Diane M. Zorich, "Integrating Museum Resources on the Internet", *The Wired Museum*, American Association of Museums, Washington D.C., 1997.

ti posjetioca da postane i stvarni korisnik muzejskih usluga. Dakle, pored kreiranja stvarnih izložbi, kustosi sve više svoj rad usmjeravaju na virtualni medij, koji naprednom tehnologijom treba nadopunjavati dosadašnji rad muzeja, a nikako pokušavati da ga potpuno preuzme.

Zaključujemo da razvoj tehnologije dobrano utiče i na muzeološki rad. Bitno je prednosti ovog razvoja iskoristiti za unapređenje rada muzeja u svim segmentima, ali ne isključivati prvenstveni, direktni, međusobni kontakt posjete sa eksponatima, muzejskim pedagozima, kustosima i uopšte realnim muzejskim okruženjem, i pokazati kako virtualni muzej i uopće sadržaji na Web-u ne mogu biti suparnici, nego partneri. I ovdje se, još jednom pokazuje da multimedijalni pristup i suradnja većeg broja institucija može donijeti samo korist, napredak i olakšanje u radu.

S tim u vezi treba koristiti tehnološki napredak sa mjerom kako bi se njegove prednosti iskoristile, a nedostaci izbjegli, i zamijenili boljim opcijama.

Rezime

MUZEJI BEZ ZIDOVA

Suočeni sa sveopćim procesom globalizacije, koji prijete da uništi sve ono što nema duboke korijene, a koji je poguban naročito za male zemlje i malobrojne narode, muzejski djelatnici su primorani raditi na afirmaciji kulturne baštine, koja je temelj jačanja kulturnog identiteta neke sredine. Zaštita tih vrijednosti treba biti briga cijelog društva, ali pod nadzorom struke i stručnih ljudi.

Zato se od današnjeg muzeja traži da bude aktivan sudionik sadašnjosti i zalog sretne budućnosti, a sve manje da troši energiju na puko prikupljanje i čuvanje eksponata. On treba biti društveno angažiran i okrenut današnjim generacijama, jer je tu zbog njih. Prošlost je u funkciji savjetodala čije se mudrosti koriste u novim vidovima komuniciranja.

Ovi, novi načini komuniciranja, prevazilaze ustaljene posjete muzejima na koje smo navikli. Svoju budućnost muzeologija vidi u tzv. Eko muzeju, muzeju koji izvire iz potreba uže zajednice, koji "pokriva" specifična područja te je na taj način blizak ljudima u čijoj blizini se nalazi.

Muzeji se ne mogu oglušiti ni na sve jaču prisutnost tehnoloških dostignuća, prije svega na polju informacija (konačno, studij muzeologije je svrstan u Informacijske znanosti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu). Ova

novina je prouzrokovala mnogobrojna pitanja kao i dilemu da li će muzejska stuka biti ugrožena pojavom laganijih i bržih rješenja, koja ne zahtijevaju fizički odlazak i prisutnost na izložbama. Ipak, mišljenje je da muzejski ima svoju posebnost i vrijednost, te emotivnu snagu, koja će mu omogućiti trajanje i opstanak u sveopćem procesu informatizacije, koji ne možemo izbjeći.

Rezime

MUSEUMS WITHOUT WALLS

Faced with universal globalization process, which threatens to destroy everything that isn't deeply rooted, and which is especially disastrous for small countries and cultures, the museum workers are forced to work on affirmation of cultural heritage which is the basic foundation for strengthening the society's cultural identity. The protection of those values should be in care of whole society but at the same time under supervision of experts.

That is why today's museum is being asked to be an active participant of the present and security for happier future, and to spend less energy on mere gathering and keeping of items. The museum needs to be socially active and directed to new generations because it is here for them. The past is in the role of counselor whose wisdoms are used in new ways of communication.

These new ways of communication go beyond normal museum visits. It's future, museology sees in so called 'eco museum', a museum which rises from the need of inclusive community, and which 'covers' the specific areas, and is therefore closer to the community people.

The museum cannot ignore the all rising presence of technology, above all in the field of information (after all the Faculty of Museology is classified into Informational Science on the Faculty of Philosophy in Zagreb). This innovation has raised many questions as well as dilemmas whether the museum professions will be endangered by appearance of easier and faster solutions which do not require physical presence at the exhibition. Still, the opinion is that the museum has its own specific qualities and values, as well as emotional strength which will provide existence and survival in a general informational process which we cannot avoid.

Literatura:

1. Howard Besser, "The Changing Role of Photographic Collections with the Advent of Digitalization", *The Wired Museum*, American Association of Museums, Washington D.C. 1997.
2. Eilean Hooper – Greenhill, "Museum and Their Visitors".
3. Ivo Maroević, "Fotografija kao muzejski predmet", *Informatica Museologica* 3/4, 2000 Zagreb, MDC
4. Ivo Maroević, *Sadašnjost baštine*, Društvo povjesničara umjetnosti SR Hrvatske, Zagreb 1986.
5. Ivo Maroević, *Uvod u muzeologiju*, Zavod za informacijske studije, Zagreb 1993.
6. L.Teather, K. Wilhelm, "Web Musing", Evaluating Museums on the Web from Learning Theory toMethodolog, www.archimuse.com/mw99/papers/teather/teather.html
7. Prof. Goran Zlodi, "Muzejska komunikacija u novom okruženju", Web stranica Etnografske zbirke Samoborskog muzeja, Etnološka istraživanja 7, 2001.
8. Diane M. Zorich, "Integrating Museums Resources on the Internet", *The Wired Museum*, American Association of Museums, Washington D.C. 1997.
9. Žarka Vujić, "Postanak i razvoj umjetničkih muzeja i galerija u Zagrebu", *Muzeologija* 29/30, 1991 – 1992, Zagreb 1993, Hrvatska.